

Bruckmüller, obdelano

Markus Bruckmüller

“Slovenščina v družini, službi in javnosti“

Slavnostni govor ob Prešernovi proslavi na Dunaju

15.2.2022

Spoštovane dame in gospodje,

Hvala g. Seherju za prijazno povabilo, da ob kulturnem prazniku Republike Slovenije spregovorim nekaj besed. Predvsem se vam zahvaljujem za predlagano temo "Slovenščina v družini, službi in javnosti", saj mi to daje priložnost, da spregovorim o lastnih izkušnjah s slovenščino v zasebnem življenju in na svoji poklicni poti.

Spodobi se, da se spominjamo velikega pesnika in slovenskega patriota Franceta Prešerna. V svojem delu se je še posebej posvečal uporabi slovenskega jezika v poeziji in v svojih objavah neredko kritiziral svoje kolege - slovenske pesnike, če so namesto v slovenščini objavljali v nemščini. Objavil je pesem v nemščini:

*"Ihr, die entsprossen aus dem Slawenstamme,
Die ihr der eignen Mutter lang entzogen,
Die Bildung nicht an ihrer Brust gesogen,
Die man, wie mich, vertraut der deutschen Amme!*

*Nicht glaubet, dass ich euch deshalb verdamme,
Dass dankbar der Germanin ihr gewogen;
Nur dass sie wird der Mutter vorgezogen,
Das ist's, was in mir weckt des Zornes Flamme.*

*Der wahren Mutter soll, und muss sie weichen!
Doch mein'ich, dass es ziemt dem Pflegesohne
Der Pflegerin ein Dankgeschenk zu reichen.*

*Vom edlen Erz, nicht vom gemeinen Thone
Sei doch das, was er bringt der überreichen,
Die auf Armseligkeiten blickt mit Hohne."*

Prešeren nasprotuje takratni praksi, da so pesniki slovenskega rodu raje objavljali svoje verze v nemškem jeziku, in pri tem – kot pesniku svojega časa mu je to dovoljeno – uporablja zastarele izraze, ki so tipični za 19. stoletje, ko razlikuje med germanskim in slovanskim poreklom. Poetično uporablja alegorijo germanske dojilje – nemščine -, ki je pesnike sicer dobro izučila, za kar se spodobi zahvala, in slovenščine, ki je vendar prava mati slovenskih pesnikov.

France Prešeren je bil stanovski kolega – odvetnik, ki je opravil doktorat iz pravoznanstva na Dunaju. Veljal je za zelo nadarjenega pravnika, ki je rigorozno na Dunajski univerzi v letu 1828 opravil z odliko. Potem se je vrnil v domače kraje, kjer je delal na sodišču in po opravljenem odvetniškem izpitu dolga leta kot koncipient. Na svojem področju je veljal kot izjemno bister

in hitro je doumel bistvo posamezne zadeve. Pri svojem delu kot "pravdar" se je izkazal kot učinkovit in korekten. Še preden so veljala ustrezna pravila, je zavračal delo zaradi konflikta interesov; če je ocenil, da pri posameznem primeru ni možnosti za uspeh, zastopanja v zadevi ni prevzel.

V sistemu v Avstrijskem cesarstvu v predmarčnem obdobju je bilo število odvetniških mest omejeno in imenovanje na odvetniško mesto s strani oblasti je bilo odvisno od ocene in izkušenosti, najpomembnejši pogoj pa je bil ta, ali je bil kandidat politično ustrezno usmerjen. Prešeren pa s svojimi izjavami in objavami ni pokazal nobenega posebnega potrpljenja do političnega sistema, v katerem sta vladala cenzura in kontrola policije. Ker je torej veljal kot "frajgajst", nas glede na razmere ne čudi, da je šele po šestih prošnjah, leta 1846 (torej slaba tri leta pred zgodnjo smrtjo v februarju 1849) prejel imenovanje za advokata v Kranju.

Kako drugačen je pravni in politični okvir, ki velja v Sloveniji in v Avstriji, še posebej po osamosvojitvi Republike Slovenije v letu 1991 in po vstopu obeh držav v Evropsko Unijo.

Ko sta se moja starša odločila, da z menoj in z mojimi sestrami govorita slovensko in nemško (oče nemško, mati – slovenskega rodu, rojena v Ljubljani – slovensko), je bilo na Dunaju v zgodnjih sedemdesetih letih dokaj vseeno, v katerem jeziku se doma pogovarjaš.

Uporaba slovenščine v naši družini je razlog, zakaj pred vami lahko govorim v slovenščini. Za znanje jezika se imam zahvaliti disciplini moje matere, ki je, pa čeprav smo živeli na Dunaju, z nami otroki govorila slovensko, in tolerantnosti očeta, ki se je s tem strinjal. Seveda uporaba drugega jezika kot tistega, ki je jezik neposrednega okolja, prinaša tudi izzive. Nemščina, ki se na Dunaju seveda govori povsod, v vrtcu in šolah, na televiziji, je avtomatsko tisti jezik, v katerem se vsak, ki tukaj živi, najlažje izraža. Moji mami pa je nekako uspelo narediti slovenski jezik za nas privlačen, ker smo hodili na počitnice v Ljubljano ali v Gornji Grad, ker smo se pogosto srečavali s sorodniki v Sloveniji, ker so slovenski sorodniki pogosto prihajali k nam na obisk. Predvsem pa mi je bilo dovoljeno, da sem bral slovenske stripe, Mikijev zabavnik in stripe Mikija Mustra.

Z leti sem spoznal, kakšen dar pravzaprav je znanje dodatnega jezika poleg nemščine. Če se otrok pogovarja v določenem jeziku, avtomatsko doume slovnico in brez navora uporablja pravilne oblike in sklanjatve. Če se kot otrok od zgodnjih let naprej pogovarjaš v obeh jezikih, tudi nimaš tujega naglasa. Dvojezično odraščanje daje prednosti in ne zavira otrokovega razvoja.

Znanje slovenščine mi je razširilo obzorje, saj šele ko govoriš jezik določenega naroda, razumeš zgodbe, zgodovino in njegove mite. Lahko berem slovenske časopise in spremljam kulturne prireditve. Lahko se tudi pogovarjam s kmeti, ki ob istrski obali pridelujejo oljčno olje, ki nam pripovedujejo o težavah, ki jih povzročajo narava, nevoščljivi konkurenti ali preveč ambiciozni inšpektorji. Lažje tudi razumem zgodbe o tem, kako so nastajale meje: zahodna – tista proti Italiji, južna meja ob Obali, in tudi severna – meja z Avstrijo. In priznam, da mi je tudi malce všeč, da je general Maister postal tako popularen, da je po njem celo imenovano pivo iz zasebne slovenske pivovarne.

Tudi v naslednji generaciji se v družini trudimo, da damo naprej to porenje, in tudi s svojimi otroki govorimo slovensko. Seveda je v naslednji generaciji še malce težje, saj so socialni mediji in mobilni telefoni za mlajšo generacijo včasih bolj atraktivni od klasikov slovenske ali

nemške literature. Kljub temu pa se moja sinova zabavata, saj razumeta, kaj se ljudje v dunajski podzemni železnici pogovarjajo po hrvaško ali srbsko.

Hvalevredno je, da Republika Slovenija podpira ohranjanje slovenskega jezika izven svojih meja. Tudi moja žena z veseljem obiskuje tečaj slovenščine tukaj na Dunaju, ki ga financira Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport.

Posebna vloga Dunaja in dejstvo, da se Avstrija še zmeraj – čeprav medtem manj ambiciozno – razume kot stičišče med Zahodno Evropo in državami Srednje in Vzhodne Evrope, mi je omogočilo, da sem znanje slovenščine uporabil tudi v svoji službi.

Po sodni praksi na dunajskih sodiščih sem dobil mesto kot raziskovalec na Inštitutu za gospodarsko pravo v Srednji in Vzhodni Evropi (*Forschungsinstitut für mittel- und osteuropäisches Wirtschaftsrecht*) na Ekonomski univerzi na Dunaju. Inštitut je zaposloval ekipo mladih znanstvenikov ki so ali govorili jezik ene od držav Srednje in Jugovzhodne Evrope ali pa so bili rojeni tam. Kot sodelavec, odgovoren za Slovenijo, sem objavljajl članke in povzetke novih zakonov, ki jih je Slovenija pripravljala in sprejela konec devetdesetih let. Predvsem je šlo takrat za slovensko zakonodajo na področju insolvenčnega prava, stvarnopravni zakonik, prenovljen obligacijski zakonik, zakon o zemljiški knjigi in zakon o prevzemih, ki ga je Slovenija uvedla, celo preden je Avstrija uveljavila podoben zakon. Inštitut je tudi prejel nalogo svetovati pri harmonizaciji zakona o gospodarskih družbah z evropskimi direktivami. Novela, pri pripravi katere sem sodeloval, je uvedla pravne rešitve po vzoru iz podobne avstrijske zakonodaje. Prevajal sem zakonska besedila in znanstvene publikacije. S tem sem temeljito razširil in nadgradil znanje slovenščine, saj sem se intenzivno ukvarjal z novimi slovenskimi zakoni in s slovensko pravno terminologijo.

Po dveletni praksi v dunajski odvetniški pisarni sem sprejel službo v odvetniški družbi Wolf Theiss, eni izmed največjih avstrijskih pisarn. Opravil sem odvetniški izpit in se vpisal v imenik odvetnikov na Dunaju, kjer seveda že dolgo (od leta 1869) ne velja več *numerus clausus* odvetniških mest, in vpis kot odvetnik ravno tako dolgo ni več odvisen od dovoljenja s strani državnega organa in seveda tudi ne od tega, kakšna politična prepričanja imaš.

Potem se je družba Wolf Theiss odločila, da tudi v Ljubljani odpre pisarno in mi je zaupala ustanovitev in vodenje te pisarne od leta 2003. Družba Wolf Theiss ima medtem podružnice in hčerinske družbe v 13 državah regije Srednje in Jugovzhodne Evrope, od Varšave na severu, v Pragi in v Ljubljani, v Kijevu, in tja dol do Bukarešte, Tirane in Sofije. Pred kratkim je bilo objavljeno, da je nemška revija JUVÉ družbo Wolf Theiss ponovno imenovala kot najboljšo odvetniško družbo v Avstriji, ne nazadnje tudi zaradi mreže pisarn v Srednji in Jugovzhodni Evropi.

Tudi v Ljubljani smo skupaj z odlično ekipo slovenskih pravnikov zgradili eno izmed večjih in uspešnejših odvetniških pisarn v Sloveniji; po doseženem prometu smo vsako leto med najboljšimi odvetniškimi pisarnami. Pridobili smo bogate izkušnje, predvsem na področju gospodarskega prava. Zaradi znanja slovenščine lahko že skoraj 20 let vodim ljubljansko pisarno in svetujem tako slovenskim kot tudi tujim strankam.

Evropska zakonodaja pa je omogočila, da v Avstriji pridobljeni poklicni naziv odvetnika ("*Rechtsanwalt*") uporabljam v Sloveniji in da imam dovoljenje, da svetujem ne le v avstrijskem, evropskem temveč tudi na področju slovenskega prava. Poleg zahvale "germansko-avstrijski" dojlji se torej zahvalimo tudi evropski.

Ena od posebnosti slovenske zakonodaje je poseben zakon o javni rabi slovenskega jezika. Uveljavljen je bil leta 2004 in predvideva okvir uporabe slovenščine v javnosti, kakor tudi med podjetji in predvsem s slovenskimi pogodbenimi partnerji in potrošniki.

Zakon opredeljuje javno rabo slovenščine v različnih okoliščinah, na primer pri pripravi javnih obvestil, navodil, prireditev; poslovanju s strankami in označevanju izdelkov; v vzgoji in izobraževanju, medijih, oglaševanju in podobno.

Sicer so nekatere tuje stranke (predvsem iz nemško govorečih držav, kjer bi bil takšen ali podoben zakon o obvezni javni uporabi nemškega jezika verjetno politično sporen) na začetku nad zakonom presenečene, vendar kmalu razumejo, da je s strankami in zaposlenimi treba komunicirati v slovenščini. Ne nazadnje je slovenščina tudi uradni jezik v Evropski uniji.

Izvajanje zakona spremlja Služba za slovenski jezik pri Ministrstvu za kulturo, ki predlaga projekte, jezikovno izobraževanje in pojasnila. Pred kratkim je zaživel tudi projekt digitalizacije slovenščine, v prepričanju, da je za dolgoročno ohranitev jezika ključno, da se uporabi tudi na spletu.

Menim, da bi bil France Prešeren lahko zadovoljen. Tako slovenski politiki kot ustvarjalci, intelektualci, pesniki, podjetniki in odvetniki izražajo spoštovanje do slovenščine, prave matere slovenskih pesnikov.

Lepa hvala.